

Aldona Uziębło

Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku

WPLYW AGRESYWNEJ RACHUNKOWOŚCI NA WYBRANE DECYZJE FINANSOWE PRZEDSIĘBIORSTW W OCENIE PRACOWNIKÓW KSIĘGOWOŚCI

Streszczenie: Na potrzeby referatu przeprowadzono badanie ankietowe, niereprezentatywne, wśród uczestników kursu z zakresu finansów i rachunkowości. Z agresywną księgowością w trakcie pracy zawodowej zetknęło się 30% badanych; wszyscy określili swój stosunek do tego zjawiska jako negatywny, wskazując na dwa główne czynniki stosowania tego typu rachunkowości: umiejętności księgowych oraz presję kierownictwa jednostki. Agresywna rachunkowość, wg ankietowanych, wpływa na decyzje dotyczące pozyskania dodatkowego kapitału własnego (50% badanych), wykorzystania wypracowanego zysku (10%), zaciągnięcie kredytów i pożyczek (50%), tworzenia optymalnej struktury kapitału (10%). Otwarte pozostaje pytanie, czy ankietowani rozpoznali wszystkie elementy agresywnej rachunkowości, z którą się zetknęli; udzielenie odpowiedzi wymaga dalszych badań.

Słowa kluczowe: agresywna księgowość, decyzje finansowe.

1. Wstęp: cel referatu i metody badawcze

Postępująca globalizacja powoduje konieczność odzwierciedlenia jej efektów gospodarczych w standardach, normach, przepisach rachunkowości, w celu umożliwienia uzyskania wysokiej jakości informacji finansowych. Powinny one pozwolić na ocenę efektywności inwestowania w dane przedsięwzięcie i być porównywalne dla inwestorów z różnych krajów.

Rachunkowość finansowa, będąc źródłem informacji finansowej, napotyka jednak obecnie na wiele wyzwań: w szybko zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej trudno stworzyć aktualne przepisy, zrozumiałe, jednoznaczne i możliwe do zastosowania na całym świecie. Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej, MSR/MSSF) Ogólnie Akceptowane Zasadami Rachunkowości (Generally Accepted Accounting Principles, US GAAP) to najbardziej powszechne przykłady takich rozwiązań. Ponieważ jednak „następuje daleko idąca intelektualizacja rachunkowości [...], praktycy [...] muszą posługiwać się interdyscyplinarną wiedzą o przedsiębiorstwie, a więc znajo-

mością kodeksu spółek handlowych, cywilnego, procedur postępowania cywilnego i administracyjnego, prawa podatkowego [...] oraz rozległą wiedzą z rachunkowości” [Kamela-Sowińska 2006, s. XIII]. Osoby związane z rachunkowością stosują więc różne rozwiązania, aby za pomocą narzędzi księgowych odzwierciedlić prawdziwy i rzetelny obraz sytuacji majątkowej i finansowej podmiotu gospodarczego. Te rozwiązania nie zawsze są jednak zgodne z prawem.

Celem artykułu jest rozpoznanie postrzegania problematyki agresywnej rachunkowości w kontekście podejmowania decyzji finansowych przez pracowników księgowości. Zamierzenie to zostało zrealizowane na podstawie badania ankietowego, poprzez analizę opisową, opis i metody graficzne oraz analizę i krytykę literatury przedmiotu.

Na potrzeby niniejszej pracy przeprowadzono badanie wśród uczestników specjalistycznego kursu z zakresu finansów i rachunkowości, organizowanego przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Oddział w Gdańsku. Badanie odbyło się 8.01.2011 r. i miało formę ankiety z pytaniami jednokrotnego i wielokrotnego wyboru oraz z pytaniami otwartymi. Badanie jest niereprezentatywne. Ankietowane osoby są samodzielnymi księgowymi (60%), głównymi księgowymi (20%) oraz specjalistami w zakresie rachunkowości lub właścicielami przedsiębiorstw (20%). Wszyscy mają związek z księgowością, z czego 30% ponad 10 lat, 30% między 5 a 10 lat i również 30% między 3 a 5 lat. Pozostali pracują w księgowości krócej niż 3 lata.

2. Postrzeganie agresywnej rachunkowości oraz jej przyczyn przez pracowników księgowości

Pojęcia agresywnej i kreatywnej księgowości (rachunkowości) są nadal stosunkowo mało znane i często negatywnie postrzegane. Kreatywna rachunkowość przez część autorów jest traktowana równoznacznie z agresywną [Wąsowski 2010], inni natomiast wyraźnie rozróżniają te pojęcia [Mączyńska 2002; Gutt 2006].

W niniejszej pracy przez rachunkowość agresywną rozumie się celowe działania, polegające na manipulacji danymi, fałszowaniu dokumentów, łamaniu zasad rachunkowości, tendencyjnym interpretowaniu przepisów, co powoduje zafałszowanie rzeczywistej kondycji finansowej przedsiębiorstwa (tab. 1). Natomiast rachunkowość kreatywna to prowadzenie księgowości przy zastosowaniu obowiązujących przepisów i właściwie interpretowanych zasad rachunkowości w sposób nie wskazany bezpośrednio w przepisach, będący wynikiem pomysłowego, twórczego i niestandardowego zastosowania tych przepisów i zasad [Gutt 2006, s. 10-11].

Celami agresywnej rachunkowości może być ukrycie strat, zwiększenie zysku, manipulacja wskaźnikami finansowymi, ukrycie ryzyka finansowego, przekonanie kredytodawców i kontrahentów o wiarygodności przedsiębiorstwa, uniknięcie negatywnych następstw kontroli właścicieli, podretuszowanie osiągnięć kierownictwa

jednostki, uzyskanie dostępu do kapitałów, których otrzymanie w inny sposób nie było możliwe [Hulicka 2008, s. 60-61]. Agresywna księgowość wpływa więc bezpośrednio na decyzje finansowe dotyczące kapitału własnego i obcego. Jej cele są realizowane np. poprzez niewłaściwy sposób dokonywania odpisów amortyzacyjnych, manipulacje wartością początkową środków trwałych, błędną kwalifikacją leasingu operacyjnego i finansowego, nieprawidłowości w zakresie rozliczeń międzyokresowych, brak odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości należności nieściągalnych i wątpliwych, niewłaściwe ustalenie różnic kursowych w rozrachunkach z kontrahentami zagranicznymi, brak odpisów związanych z oszacowaniem utraty ich wartości, błędną wycenę produkcji w toku.

Tabela 1. Definicje agresywnej księgowości

takie świadome, zamierzone i celowe prowadzenie rejestracji i ewidencji oraz przetwarzanie i prezentacja zdarzeń gospodarczych w sposób sprzeczny z przepisami lub przy niewłaściwie i tendencyjnie interpretowanych przepisach oraz zasadach rachunkowości, które mogą zaszkodzić użytkownikom informacji księgowych poprzez przedstawienie innej (lepszego lub gorszego) niż rzeczywista sytuacji ekonomicznej jednostki		
opiera się na fałszowaniu danych i dokumentów, świadomym pomijaniem zdarzeń i transakcji	agresywna księgowość	przedterminowe wykazywanie dochodów lub odkładanie w czasie kosztów
powoduje przedstawienie poszczególnych pozycji sprawozdania finansowego w niezgodnej z rzeczywistością wysokości, co skutkuje zafałszowaniem obrazu jednostki poszczególnych grup składników majątkowych		manipulowanie danymi, będące nadużyciem uprawnień lub niedopełnieniem obowiązku; opiera się głównie na manipulowanych szacunkach księgowych, jak również błędnej interpretacji i złym stosowaniu zasad rachunkowości
ukrywa celowe nieprawidłowości i jest prowadzona z rozmyślnym ukierunkowaniem na sztuczne zawyżanie zysków, zawsze łamie jedną lub kilka zasad rachunkowości, np.: zasadę memoriału i współmierności, treści ekonomicznej czy kontynuacji działalności		

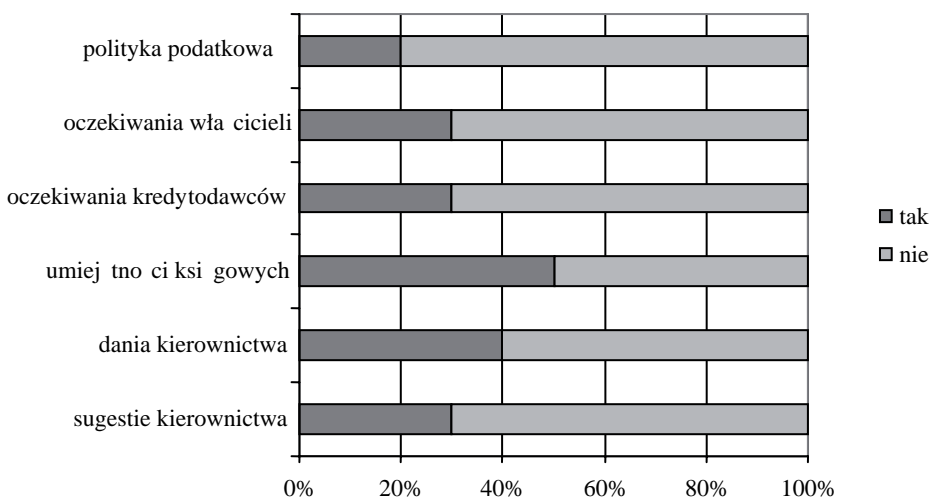
Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Gutt 2006, s. 11; Hulicka 2008, s. 58; Mączyńska 2002; Wąsowski 2010, s. 206; Wiśniewska 2005, s. 39].

Badanie ankietowe rozpoczęto od zdefiniowania pojęć kreatywnej i agresywnej rachunkowości oraz przedstawienia zakresu decyzji finansowych. Następnie badani określili swój stosunek do zjawiska agresywnej księgowości (100% odpowiedzi: zjawisko negatywne) oraz wyrazili własne opinie odnośnie do czynników sprzyjających jej stosowaniu (tab. 2, rys. 1).

Tabela 2. Czynniki sprzyjające agresywnej rachunkowości
(możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi oraz podania własnych przykładów)

Czynnik	Odpowiedzi pozytywne (w %)
a) postawa kierownictwa (sugestie, oczekiwania co do wyników)	30
b) postawa kierownictwa (naciski, żądania)	40
c) wiedza, doświadczenie, umiejętności pracowników działu księgowości	50
d) oczekiwania kredytodawców	30
e) oczekiwania właścicieli	30
f) polityka podatkowa przedsiębiorstwa	20
g) inne	brak odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Rys. 1. Czynniki sprzyjające agresywnej rachunkowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 1.

Największy nacisk badani położyli na czynnik związany z umiejętnościami (wiedzą, doświadczeniem) pracowników księgowości, za drugi pod względem istotności wskazując presję kierownictwa. Tylko 20% badanych dostrzega możliwość stosowania agresywnej rachunkowości w polityce podatkowej – można postawić tu tezę o dużej ostrożności ankietowanych w tym zakresie. Jest to stanowisko charakterystyczne dla przedsiębiorstw działających według modelu tzw. rachunkowości kontynentalnej (por. [Surdykowska 1999]), charakteryzującego się m.in.: orientacją na stabilny rozwój przedsiębiorstw, dużym znaczeniem kredytodawców (nacisk na zasadę ostrożnej wyceny), postawą konserwatywną, unikaniem ryzyka i dużym

wpływem prawa podatkowego. Co interesujące, nie stwierdzono istotnej korelacji pomiędzy zajmowanym stanowiskiem (samodzielny księgowy, główny księgowy) a wskazaniem danego czynnika za sprzyjający agresywnej księgowości.

Ze zjawiskiem agresywnej księgowości w trakcie pracy zawodowej zetknęło się 30% badanych; tu również nie ma istotnej korelacji pomiędzy zajmowanym stanowiskiem a zetknięciem danej osoby z praktykami agresywnej księgowości. Wskaźnik 30%, choć wysoki, może być jednak także zaniżony. Otwarte pozostaje pytanie, czy badani rozpoznali wszystkie elementy agresywnej rachunkowości, z którymi być może się zetknęli.

Następne pytania ankietowe dotyczyły opinii badanych na temat konkretnych działań w zakresie kształtowania kapitału własnego, podziału zysku, poziomu zadłużenia oraz optymalnej struktury kapitału.

3. Agresywna rachunkowość a kształtowanie kapitału własnego

Przykładami agresywnej rachunkowości w odniesieniu do kształtowania kapitału własnego mogą być: nieujawnienie (nieprawidłowe ujawnienie) błędów z lat ubiegłych (tzw. błędy podstawowe), nieprawidłowe ujmowanie w księgach wkładów od właścicieli (fałszywa wartość aportu, ujmowanie wkładów nie wniesionych jako wpłaconych), nieprawidłowe tworzenie i wykorzystanie kapitałów (funduszy) własnych, niekorygowanie kapitału z aktualizacji wyceny, dotyczącego sprzedanych lub zlikwidowanych środków trwałych podlegających aktualizacji wyceny (por. [Wiśniewska 2005, s. 39 i nast.]). Do ankiety wybrano trzy odpowiedzi (tab. 3), pozwalając badanym wskazać dodatkowe, własne odpowiedzi.

Tabela 3. Wpływ rachunkowości agresywnej na decyzje dotyczące kształtowania kapitału własnego (możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi oraz podania własnych przykładów)

Decyzja	Odpowiedzi pozytywne (w %)
a) tworzenie odpisów aktualizujących wycenę inwestycji zaliczonych do aktywów trwałych (przy wzroście ich wartości)	20
b) wybór polityki wyceny zawyżającej lub zaniżającej wartość aktywów	10
c) błędy z okresów ubiegłych	10
d) inne	brak odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wyniki wskazują na brak – zdaniem ankietowanych – związku między agresywną rachunkowością a kształtowaniem kapitału własnego. Jest to sprzeczne z odpowiedziami w pytaniu podsumowującym ankietę (punkt 7 artykułu). Być może różnice są związane z faktem, że po uzupełnieniu odpowiedzi na wszystkie pytania badani uświadomili sobie kolejne powiązania między rachunkowością – podstawowym źródłem informacji – a podejmowaniem decyzji finansowych.

4. Agresywna rachunkowość a podział wypracowanego przez firmę zysku

Z uwagi na obszerność tematu badanie nie uwzględniało pytań dotyczących samego agresywnego kształtowania wyniku finansowego. Przykładami takiego postępowania może być brak księgowania wynagrodzeń dotyczących danego roku, których wypłata nastąpiła w roku następnym, brak uwzględnienia w wyniku wszystkich kosztów dotyczących danego roku, księgowanie przychodów i kosztów nie dotyczących bieżącego okresu sprawozdawczego, księgowanie kosztów dotyczących przyszłych okresów w bieżącym okresie sprawozdawczym – rozliczenia międzyokresowe kosztów, doliczanie do przychodów dotyczących następnych okresów sprawozdawczych lub przerzucanie przychodów na następny okres sprawozdawczy – rozliczenia międzyokresowe przychodów, korekty przychodów i kosztów w następnym okresie sprawozdawczym zmniejszające lub zwiększające zysk za okres sprawozdawczy (por. [Wiśniewska 2005, s. 39]).

Uznając za oczywiste, w kontekście wcześniej podanej ankietowanym definicji agresywnej rachunkowości, że ma ona wpływ na kształtowanie zysku, pytanie sformułowano następująco: Czy istnieje wpływ rachunkowości agresywnej na decyzje związane z podziałem zysku? Wszyscy badani stwierdzili, że nie widzą takiej zależności. Trudno byłoby to zinterpretować, przy tak dobranej grupie badanej, że świadczy to o braku ich wiedzy, szczególnie w przypadku głównych księgowych. Prawdopodobnie jest to związane z faktem, że osoby te, nie stosując agresywnej rachunkowości, nie mają doświadczenia w tego typu postępowaniu i przy ograniczonym czasie uzupełniania ankiety nie potrafiły określić sposobów zastosowania nielegalnych rozwiązań w tym zakresie.

W pytaniu podsumowującym całość ankiety zależność między podejmowaniem decyzji odnośnie do wykorzystania wypracowanego przez firmę zysku a rachunkowością agresywną dostrzegło 10% badanych – właścicieli przedsiębiorstw.

5. Agresywna rachunkowość a zaciągnięcie kredytów i pożyczek

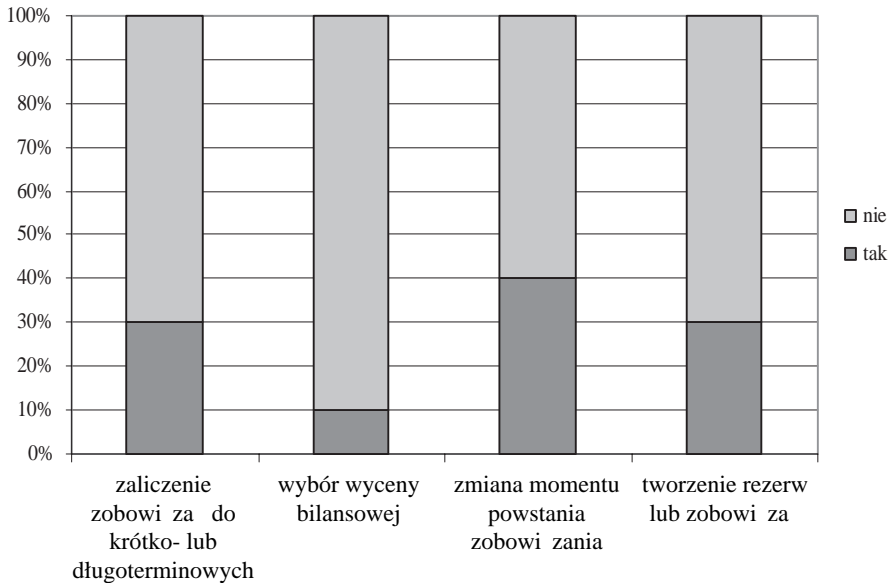
Wśród przykładów nieprawidłowości w zakresie kapitału obcego można wymienić czynności, które umożliwią uzyskanie kredytu (np. zafałszowanie kondycji finansowej przedsiębiorstwa, oszukańcze dane związane z zabezpieczeniem kredytu, fałszywą wielkość przychodów, błędne określenie wysokości zabezpieczeń), ale także nieprawidłową kwalifikację składników pasywów (zaliczenie do niewłaściwej pozycji bilansu), błędną wycenę zobowiązań, manipulacje momentem ich powstania. Na szczególną uwagę zasługuje tutaj problematyka tworzenia rezerw, opierają się one bowiem na szacunkach, które stosunkowo łatwo zmanipulować.

Badani zostali spytani, czy wymienione decyzje (tab. 4) są związane z rachunkowością agresywną; mieli możliwość wyboru odpowiedzi tak lub nie w każdym podpunkcie.

Tabela 4. Wpływ rachunkowości agresywnej na decyzje dotyczące poziomu zadłużenia (możliwość wielokrotnego wyboru oraz podania własnych przykładów)

Decyzja	Odpowiedzi pozytywne (w %)
a) zaliczenie zobowiązań do krótkoterminowych lub długoterminowych	30
b) wybór wyceny bilansowej	10
c) zmiana momentu powstania zobowiązania	40
d) tworzenie rezerw lub zobowiązań	30
Inne czynniki (podać).....	brak odpowiedzi

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Rys. 2. Wpływ rachunkowości agresywnej na decyzje dotyczące poziomu zadłużenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 4.

Wymienione decyzje mają wpływ na strukturę i wartość pasywów prezentowanych w bilansie oraz mogą oddziaływać na wynik finansowy (np. w przypadku naliczania karnych odsetek). Manipulacje kwalifikacją składnika źródeł finansowania majątku (zobowiązania krótko- lub długoterminowe), nieprawidłowości w wycenie bilansowej, fałszywe „przesunięcia” w czasie momentu wystąpienia jakiegoś zdarzenia (przed dniem lub po dniu bilansowym), a zwłaszcza subiektywny szacunek rezerw uniemożliwiają prawidłową ocenę wielkości zadłużenia przedsiębiorstwa. Ten subiektywizm w zakresie rezerw obejmuje m.in. nieuzasadnione zmiany istotności tworzenia rezerw na przyszłe koszty, brak utworzenia rezerw na zobowiązania

wobec znanego jednostce ryzyka wymagającego w przyszłości poniesienia kosztów lub grożącego stratą, nierozwiązywanie rezerw zbędnych, zawyżanie (zaniżanie) progów tworzenia rezerw na przyszłe zobowiązania [Wiśniewska 2005, s. 39]. Niesie to poważne konsekwencje dla zarządzających daną jednostką – w tym błędne rozpoznanie siły dźwigni finansowej i tarczy podatkowej. Świadomie w błąd są wprowadzani wierzyciele.

Badani zwrócili uwagę na niezgodne z przepisami przesunięcia w czasie momentu powstania zobowiązania (40%); po 30% osób jest także świadomych możliwości fałszowania terminów spłat zobowiązań (przesunięcia między krótko- i długoterminowymi) oraz ujmowania (bądź nie) rezerw.

6. Agresywna rachunkowość a tworzenie optymalnej struktury kapitału

Optymalna struktura posiadanego przez przedsiębiorstwo kapitału oznacza zwiększenie wartości rynkowej przedsiębiorstwa; agresywna rachunkowość w tym zakresie dotyczy w szczególności: nieutworzenia odpisów na fundusze specjalne oraz niewłaściwego wykorzystania tych funduszy, ich nieprawidłowej kwalifikacji oraz wszystkich, wcześniej opisanych manipulacji w zakresie kapitału własnego, zobowiązań długo- i krótkoterminowych oraz rezerw.

Wpływ agresywnej księgowości na kształtowanie optymalnej struktury kapitału zauważyła tylko grupa właścicieli przedsiębiorstw, natomiast pracownicy księgowości nie widzieli związku między tymi zjawiskami. Taki wynik jest zastanawiający w kontekście wcześniej udzielonych odpowiedzi, gdzie część ankietowanych wskazywała na istnienie zależności między agresywną księgowością a wysokością poszczególnych pozycji pasywów, co bez wątpienia wpływa przecież na strukturę kapitału.

7. Zakończenie: podsumowanie i wykrywanie agresywnej księgowości

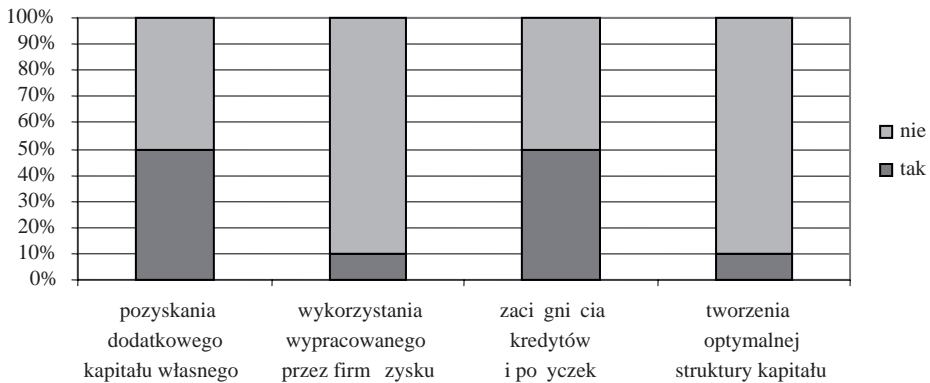
Na zakończenie ankiety zadano pytanie podsumowujące, prosząc o ponowną ocenę wpływu agresywnej księgowości na wybrane decyzje finansowe przedsiębiorstw (tab. 5, rys. 3).

Połowa badanych widzi związek między prowadzeniem agresywnej księgowości a decyzjami co do pozyskania dodatkowego kapitału własnego oraz zaciągnięciem kredytów i pożyczek. Tymczasem wyniki zaprezentowane w punkcie 3 wskazują na brak związku między tego typu rachunkowością a kształtowaniem kapitału własnego; badani bardziej dostrzegają taką zależność w przypadku kapitałów obcych (punkt 5). Tylko 10% ankietowanych zwróciło uwagę na powiązania między decyzjami związanymi ze sposobem wykorzystania wypracowanego zysku oraz tworzeniem optymalnej struktury kapitału a księgowością agresywną (przy wcześniej prezentowanych odpowiedziach – odpowiednio zero i 10%, punkty 4 i 6).

Tabela 5. Wpływ agresywnej rachunkowości na wybrane decyzje finansowe przedsiębiorstw

Decyzja	Odpowiedzi pozytywne (w %)
a) pozyskania dodatkowego kapitału własnego	50
b) wykorzystania wypracowanego przez firmę zysku	10
c) zaciągnięcia kredytów i pożyczek	50
d) tworzenia optymalnej struktury kapitału	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Rys. 3. Wpływ agresywnej rachunkowości na wybrane decyzje finansowe przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie tab. 5.

Czy ankietowani rozpoznali wszystkie elementy agresywnej rachunkowości, z którą się zetknęli? Czy prawidłowo klasyfikowali własne postępowanie – jako rachunkowość agresywną, kreatywną, a może była to po prostu polityka bilansowa¹? Udzielenie odpowiedzi na te pytania wymaga dalszych badań.

Bardzo istotne jest również określenie możliwości zapobiegania oraz wykrywania niezgodnych z prawem, celowych działań, powodujących zafałszowanie rzeczywistej kondycji finansowej przedsiębiorstwa. Należy uwzględnić tu rolę kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego i zewnętrznego (rewizji finansowej, tab. 6). Szczególnie istotna jest kontrola wewnętrzna, gdyż audyt nie jest obligatoryjny w każdej jednostce.

W trakcie badań obydwa rodzaje audytu (zewnętrzny i wewnętrzny) oceniają funkcjonowanie systemu kontroli wewnętrznej i na tej podstawie wyznaczają zakres badań audytowych. Audyt zewnętrzny bada system rachunkowości i kontroli

¹ O polityce bilansowej jako narzędziu rachunkowości, kształtującym m.in. wielkość i strukturę pasywów, oraz o związanej z tym problematyce kreatywnej i agresywnej rachunkowości por. [Kaczmarek 2008].

Tabela 6. Porównanie kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego i zewnętrznego

	Kontrola wewnętrzna	Audyt wewnętrzny	Audyt zewnętrzny
Definicja	<ul style="list-style-type: none"> – szeroko powiązany system obejmujący wszystkich pracowników organizacji gospodarczych, sprawujących (z uwagi na zajmowane stanowiska) funkcje nadzoru, mających obowiązek kontrolowania określonych zagadnień, jak również te osoby, których obowiązki w zakresie kontroli wynikają z odpowiednich przepisów lub z doraźnych poleceń zwierzchników – czynności wykonywane w obrębie funkcji zarządzania przez zespół kierowniczy przedsiębiorstwa oraz przez wyznaczone do tego sekcje i osoby 	<ul style="list-style-type: none"> – nowoczesny instrument zarządzania, zorientowany na cele jednostki organizacyjnej, identyfikujący i oceniający ryzyko działalności, wykorzystywany w sposób niezależny i obiektywny, w celu tworzenia wartości dodanej i usprawnienia działalności 	<ul style="list-style-type: none"> – bada system nadzoru i zarządzania oraz potwierdza rzetelność sprawozdania finansowego – ocenia funkcjonowanie systemów kontroli i na tej podstawie wyznacza się zakres badań audytowych – obiektywne badanie (kontrola) przeprowadzone z zamiarem wyrażenia opinii na temat informacji finansowej, czyli sprawozdania finansowego dotyczącego podmiotu gospodarczego
Cel, funkcje	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje stan faktyczny ze stanem pożądanym, cele i środki ich osiągnięcia z wcześniej wyznaczonymi, dąży do ustalenia zgodności lub rozbieżności – prowadzi do kontroli wyników i procesów, a w konsekwencji do sformułowania wniosków – głównym zadaniem jest zabezpieczenie danej organizacji przed stratami, – pełni funkcję profilaktyczną, będąc sygnałem ostrzegawczym dla pracowników, że ich praca w każdej chwili może być zweryfikowana i rozliczona 	<ul style="list-style-type: none"> – doradza w zakresie identyfikacji i szacowania zagrożeń w działalności instytucji – działa na rzecz uświadomienia o ryzyku, jego identyfikacji i oceny – wspomaga wdrażanie aktywnego i skutecznego zarządzania ryzykiem 	<ul style="list-style-type: none"> – badanie sprawozdań finansowych oraz wyrażenie pisemnej opinii wraz z raportem o rzetelności i jasności przedstawionych danych, na podstawie których odbiorcy sprawozdań oceniają sytuację majątkową i finansową badanej jednostki
Zakres czynności	<ul style="list-style-type: none"> – sprawdza (przede wszystkim za pomocą sprawdzenia zgodności z ustalonym zadaniem, wydanym zarządzeniem wewnętrznym i obowiązującymi przepisami) legalność, rzetelność i prawidłowość dokonanych w przedsiębiorstwie operacji gospodarczych, jak również dokonanych w celu zwiększenia efektywności działania, zapewnienia przestrzegania obowiązujących norm prawa i instrukcji wewnętrznych 	<ul style="list-style-type: none"> – bada dowody księgowe oraz zapisy w księgach rachunkowych (audyt finansowy) – ocenia system gromadzenia środków publicznych i dysponowania nimi oraz gospodarowania mieniem (audyt systemu) – ocenia efektywność i gospodarność zarządzania finansowego (audyt działalności) 	<ul style="list-style-type: none"> – uzyskanie dowodów pozwalających z dostateczną pewnością na jednoznaczną ocenę, czy księgi rachunkowe wraz z dowodami księgowymi oraz sporządzone na ich podstawie roczne sprawozdanie finansowe odpowiadają we wszystkich istotnych aspektach wymogom określonym w przepisach

Źródło: opracowanie własne na podstawie: [Czubakowska (red.) 2007, s. 15-34; Sawicki 2006, s. 170; Bielówka, Kiedrowska 2001, s. 5; Terebucha 1976, s. 314; Klimas 1985, s. 9].

wewnętrznej oraz potwierdza rzetelność sprawozdania finansowego, jednak jego zakres jest ograniczony tylko do audytu finansowego. Efekty pracy biegłego rewidenta są przeznaczone dla osób z zewnątrz, nie mających dostępu do ksiąg rachunkowych. Audyt wewnętrzny skupia się natomiast bardziej na gospodarce środkami publicznymi i efektach podejmowanych decyzji, jest skierowany na potrzeby wewnętrznych użytkowników. Choć wspólnym obszarem zainteresowań są operacje finansowe, nie należy jednak traktować tych audytów jako czynności dublujących się [Czubakowska 2007, s. 34].

Znaczenie kontroli rośnie wraz ze zwiększeniem się zakresu odpowiedzialności przedsiębiorstw za rezultaty gospodarowania. Podstawą zorganizowanej kontroli jest prawidłowy system tworzenia i obiegu informacji oraz metod stosowanych w analizach ekonomicznych [Klimas 1985, s. 9]. Należy podkreślić, że żaden system kontroli finansowo-gospodarczej nie gwarantuje sprawnego funkcjonowania organizacji i nie wyeliminuje wszystkich błędów i oszustw, w tym agresywnej rachunkowości. Jednak właściwie funkcjonująca kontrola wewnętrzna, audyt zewnętrzny i wewnętrzny pozwolą na wykrycie i zapobieganie istotnym nieprawidłowościom.

Literatura

- Bielówka L., Kiedrowska M., *Rewizja finansowa. Materiały pomocnicze do ćwiczeń i wykładów*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2001.
- Czubakowska K. (red.), *Od auditingu do sponsoringu w rachunkowości*, PWE, Warszawa 2007.
- Gutt P., *Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych*, C.H. Beck, Warszawa 2006.
- Hulicka M., *Oszukańcza sprawozdawczość finansowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Kaczmarek M., *Polityka bilansowa jako narzędzie rachunkowości*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008.
- Kamela-Sowińska, *Wprowadzenie*, [w:] P. Gutt (red.), *Kreatywna księgowość a fałszowanie sprawozdań finansowych*, C.H. Beck, Warszawa 2006.
- Klimas M., *Kontrola wewnętrzna w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 1985.
- Mączyńska E., *Nieuczciwych metod księgowych nie powinno określać się jako kreatywne*, „Rzeczpospolita” 2002, nr 2692.
- Sawicki K., *Badanie przez biegłych rewidentów rocznych sprawozdań finansowych podmiotów gospodarczych stosujących nadzór, kontrolę i audyt wewnętrzny*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości tom 32 (88), Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2006.
- Surdykowska S., *Rachunkowość międzynarodowa*, Dom Wydawniczy ABC Grupa Wolters Kluwer, Kraków 1999.
- Terebucha E., *Zasady kontroli wewnętrznej w przedsiębiorstwie. Poradnik księgowego*, PWE, Warszawa 1976.
- Winiarska K., *Audyt wewnętrzny w 2007 roku. Standardy międzynarodowe – regulacje krajowe*, Difin, Warszawa 2007.
- Wiśniewska J., *Kreatywna rachunkowość – przyczyny występowania i skutki dla firm*, „Serwis Finansowo-Księgowy” 2005, nr 13.

THE INFLUENCE OF AGGRESSIVE ACCOUNTING ON CHOSEN FINANCIAL DECISIONS OF ENTERPRISES IN THE RATING OF THE BOOKKEEPING PERSONNEL

Summary: For the paper an unrepresentative questionnaire survey among the participants of the course in the scope of finances and accounting was conducted. In the process of the career 30% of the examined people had a contact with the aggressive bookkeeping; everyone described their attitude towards this phenomenon as negative, showing two main factors causing the using of this accounting: the abilities of accountants and the pressure of the management. According to respondents aggressive accounting influences decisions concerning raising the extra equity capital (50% examined), using retained earnings (10%), incurring credits and loans (50%), creating the optimum structure capital (10%). A question whether the respondents recognised all elements of aggressive accounting which they had encountered remains open and giving the answer requires further research.